

Grote onrust rond digitalisering van de rechtspraak bereikt politieke climax

Anja Dekhuijzen houdt zich als vooraanstaand advocaat bij Whitebridge bezig met IT- en outsourcing. Ze adviseert in die hoedanigheid cliënten over vraagstukken rondom outsourcing, IT-contracten, IT-disputen, telecommunicatie, e-commerce en privacy.

De rechterlijke macht in Nederland is een van de laatste niet-digitale bolwerken. Ieder processtuk dient op papier te worden ingediend in bijvoorbeeld drievoud. Zeker bij omvangrijke zaken leidt dit tot een enorme papierwinkel. Inmiddels realiseert de politiek zich dat dit niet meer van deze tijd is. In het regeerakkoord is opgenomen dat rechters over moeten op digitalisering. Een wetsvoorstel hiertoe, KEI geheten, ligt bij de Eerste Kamer. Tot zover goed nieuws, ook voor ons advocaten.

De regering wil de ict-implementatie evenwel koppelen aan geheel nieuwe 'functionaliteit', die gelijktijdig moet ingaan. Deze functionaliteit bestaat uit het sterk herzien van het bestaande procesrecht, zowel procedureel als qua doorlooptijden. Een ingrijpende herziening van de rechtspraak, mede ingegeven door bezuinigingen. Rechters maken zich hier grote zorgen over, zoals onlangs al bleek uit de enquête Tegenlicht. Maar liefst 91 procent van de circa 900 rechters die feedback gaven, heeft zo zijn bedenkingen over deze functionele wijzigingen. Onduidelijk is voor hen hoe de nieuwe procesregels in de praktijk zullen uitpakken. Daarnaast wordt de beoogde verkorting van gemiddeld 40 procent van procedures als weinig reëel ervaren. Dit komt bovendien boven op de 50 procent inkrimping van de duur die de afgelopen vijftien jaar is bereikt. Volgens veel rechters "is de bodem bereikt".

Kortom, de rechtspraak moet de komende tijd 'reorganiseren'. Wat mij als IT-advocaat hierbij verontrust, is dat de regering voorstaat dat *tegelijktijd* met de invoering van deze nieuwe functionaliteit, direct de rechtspraak gedigitaliseerd moet worden. In de IT-wereld weet men dat doorgaans eerst duidelijk moet zijn welke functionaliteit vereist is, alvorens men maatwerk gaat bouwen. Nu al willen programmeren lijkt op het ontwerpen van een *moving target*. Immers, pas nadat het nieuwe procesrecht is ingevoerd, zal duidelijk worden in de praktijk hoe dit eruit gaat zien. Toch is men al begonnen met een nieuw IT-maatwerkproject. Helaas niet zonder gevolgen: het KEI-project is nu al in kosten geëxplodeerd: van 60 miljoen naar 200 miljoen, terwijl men nog steeds in de pilotfase zit. Inmiddels heeft het project twee jaar vertraging opgelopen. Met als afbreukrisico dat het uiteindelijk op te leveren maatwerk niet goed zal aansluiten bij de nieuwe manier van procederen en rechters, de partijen en hun advocaten met de handen in het haar zitten. Dit raakt ons allemaal: jaarlijks worden miljoenen rechtszaken in Nederland gestart.

De Raad van State adviseerde: "Door beide ongelijksoortige onderwerpen (i.e. aanpassing procesregels en digitalisering rechtsgang, toevoeging Anja Dekhuijzen) volledig te koppelen worden de met het wetsvoorstel beoogde vereenvoudiging,

uniformering en versnelling bovendien afhankelijk van het welslagen van de automatisering. Dat welslagen is nog allerminst zeker." Vooralsnog lijkt dit advies aan dovemansoren gericht. De Tweede Kamer heeft het KEI-wetsvoorstel als hamerstuk eind 2015 aangenomen. Inmiddels ligt het wetsvoorstel bij de Eerste Kamer. De inbreng voor het voorlopig verslag door de Eerste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie stond gepland op 1 maart 2016. Te hopen is dat de senatoren het gevaar van een dreigende mislukking van het ict-project serieus nemen en men alsnog kiest voor fasering. De rechtszekerheid mag niet in gevaar worden gebracht door een overhaast ict-project!